

בעניין:

צפיר יריד עם [ת.ז: 027332501] (מרחוב האלון 166, נחושה)

ע"י ב"כ יפרידלר משרד עורכי דין

ת.ד 62 נחושה. טלפקס: 08-9956738.

דוא"ל: hagai@friedler-law.co.il

"המבקש/ התובע"

- נגד -

1. ע.ר. צים שיווק ישיר בע"מ [ח.פ: 512017989]

מרחוב שדי נים 2, ראשון לציון

2. נטו מלינדה סחר בע"מ [ח.צ 511725459]

מרחוב מאיר עזרא 5, איזור התעשייה קרית מלאכי

"המשיבות/ הנתבעות"

כתב תביעה ייצוגית

(בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות התשס"ו-2006)

כתב תביעה ייצוגית

(בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות התשס"ו-2006)

התובע, מר צפריר ידיד עם (להלן: **התובע** או **המבקש**), מתכבד בזאת להגיש לבית המשפט הנכבד כתב תביעה בד בבד עם הגשת הבקשה לאישורו כתובענה ייצוגית (להלן: **בקשת האישור**), וזאת בהתאם להוראות חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן: **חוק תובענות ייצוגיות**).

כל ההדגשות נוספו בידי הח"מ וכל המקורות המשפטיים מקורם בנבו, אלא אם כן נאמר אחרת.

א. פתח דבר

1. עניינה של תביעה זו בהפרה בוטה ויסודית של חוק איסור הונאה בכשרות, התשמ"ג - 1983 ; הפרה אשר אף מהווה עבירה פלילית, כאמור בסעי' 14 לחוק הכשרות, ודינה – שנת מאסר, ובגינה אף מוטלת אחריות גם על נושאי משרה בתאגיד (סעי' 15 לחוק) ועל עובד ומעביד כאחד (סעי' 16 לחוק).
2. קשה יהיה להכביר במילים אודות החשיבות במתן מידע נכון, אמיתי, מדויק ומלא אודות כשרותם של מוצרי מזון. ייתכן, כי לצרכן שאינו שומר על הלכות הדת היהודית ייראה הדבר כמידע שולי, אך לצרכן המקפיד על הלכות הדת, ובראש ובראשונה על הלכות הכשרות, מדובר במידע המהותי ביותר אודות מוצר.
3. צרכן המקפיד על כשרות לא ירכוש בשום צורה שהיא מוצר שאינו כשר. יתירה מכך, גם במידה וישנו חשש או חשד שמא המוצר אינו כשר, יימנע הצרכן המקפיד על הלכות הכשרות מלרכוש את המוצר.
4. צרכן שכזה, אשר ירכוש מוצר מתוך מחשבה מוטעית המתבססת על המצג שהוצג לו ו/או על העובדה שהוא רוכש את המוצר ברשת שיווק כשרה כי מדובר במוצר כשר, ובפועל יתגלה כי לא כך הוא הדבר, יסבול – מעבר לפגיעה הממונית – מפגיעה שורשית ועמוקה בתפיסת עולמו הדתית.
5. בחודש ינואר 2021 פרסמה מחלקת הונאה בכשרות של הרבנות הראשית לישראל עדכון כשרות מיוחד החתום בחתימת ידו של מר רפי יוחאי, מנהל היחידה הארצית לאכיפת הונאה בכשרות, בו נכתבו הדברים החמורים הבאים [צורף **כנספח 3** לבקשת האישור]:

"בביקורת שנערכה ע"י מפקח היחידה במפעל "טי-בון-ויל" מרחוב החרושת 4 קרית מלאכי בתאריך 25.1.2021 התגלתה תקלת ייצור במוצר נקניקיות מרגז, לאחר שבמהלך הייצור נעשה שימוש בשרוולי נקניק המופק מנבלות וטרפות שאינם מאושרים ע"י הרבנות הראשית לישראל. הרבנות המקומית עודכנה בדבר המכשלה. לאחר שנבדק מועד רכישת השרוולים, יש להחזיר ליצרן את התוצרת מהסוג הנ"ל בלבד שיוצרה החל מתאריך 1.1.2021 [...] מובהר בזאת כי הודעתנו מתייחסת אך ורק לנקניקיות "מרגז" בלבד"

6. ויודגש, במדינת ישראל נתונה הסמכות לקבוע אלו מוצרים כשרים ואלו לאו אך ורק לרבנות הראשית לישראל. ר' לעניין זה פסק הדין המפורסם בסוגיית הכשרות אשר ניתן ע"י ביהמ"ש העליון בבגץ 6494/14 **שי גיני נ' הרבנות הראשית** (06.06.2016) (להלן: **עניין גיני**), שם נקבע כי הרבנות הראשית לישראל היא היחידה שמוסמכת להעניק כשרות ולהגדיר מוצר כ"כשר". וכך נכתב (סעי' 48 לפסה"ד):

"הנה כי כן, הדברים מדברים בעד עצמם: התכלית – מניעת הונאה והטעה של צרכני הכשרות ביחס לכשרות המוצרים; האמצעי – מינוי גורמים מוסמכים האמונים באופן בלעדי על אסדרתו של תחום הכשרות; התקן – דין תורה, כפי שהוא מפורש ומיושם על-ידי הגורמים המוסמכים. זהו, לשיטת המחוקק, חוק איסור הונאה בכשרות על רגל אחת, ואידך – פירושא; זיל גמור. פרשנותו של היועץ המשפטי לממשלה, המצמצמת את הבלעדיות של הרבנות הראשית לשימוש במונח 'כשר' בלבד (על הטייתו השונות) ומותירה את 'שוק הכשרות' ללא פיקוח, חותרת, הלכה למעשה, תחת אופי ההסדר שביקש המחוקק ליצור. אין אנו נדרשים להנחות, השערות או ניחושים באשר לכוונת המחוקק (השוו: ברק - פרשנות במשפט, עמוד 202). המחוקק אמר את דברו באופן הצלול והברור ביותר. זו כוונתו, זה רצונו, זוהי תכליתו הסובייקטיבית של חוק איסור הונאה בכשרות."

7. גם בדיון נוסף בהרכב מורחב של שבעה שופטים [דנג"ץ 5026/16 שי גיני נ' הרבנות הראשית לישראל] נקבע פה אחד כי הפרשנות הנכונה להוראות חוק איסור הונאה בכשרות הינה שאסור לבית אוכל שאינו מחזיק בתעודת הכשר של הרה"ר להציג כל מצג כשרותי הכולל שימוש במילה כשר, על הטייתו השונות.
8. הנה כי כן, בהתאם להוראות הדין ולכוונת המחוקק – הרבנות הראשית לישראל, היא ורק היא, בעלת הסמכות הבלעדית להענקת תעודת כשרות למוצרים, ועל כן מוצר שאינו עומד תחת אישורה ו/או השגחתה הוא אינו כשר בהתאם להוראות הדין, ואסור להציגו תחת המילים "כשר".
9. הזכות לבחור איזה מוצר להכניס לפיו והאם להקפיד על כשרות המוצר, אם לאו - הינה זכות יסוד הנוגזרת באופן ישיר מחוק יסוד כבוד האדם וחירותו. לפיכך, הפרת הוראות הדין בנושא הכשרות תוך הצגת המוצרים ככשרים מבלי שניתן להם אישור כדין מאת הרה"ר הינה דוגמא מובהקת לפגיעה קשה באוטונומיה של הצרכן ובזכותו לבחור איזה אוכל להכניס לפיו, בהתאם לאמונתו ולהשקפת עולמו.
10. בנסיבות אלו – וכפי שיוכח להלן, גם הפסיקה ראתה בחומרה רבה מצג מטעה הנוגע לכשרות – חובה על העוסק לנהוג במשנה זהירות, ולהקפיד על קלה כבחמורה על מנת שלא להטעות את לקוחותיו בעניין מהותי זה.
11. המבקש יבקש כבר בפתח הדברים להפנות את שימת ליבו של ביהמ"ש הנכבד להשלכות הרחוב שעלולות להיות היה ולא יצא קול ברור, חד ומרתיע מבית משפט הנכבד זה כנגד תופעה פסולה ובעייתית זו של הכשלה הנוגעת לכשרות המוצרים. זאת, בשל הכמות הרבה של בתי העסק המוכרים מוצרי מזון בישראל, מחד; ובשל האחוז הגבוה של הצרכנים השומרים על דיני הכשרות, מאידך.
12. במחצית הראשונה של שנת 2009 ערך מרכז גוטמן לסקרים שבמכון הישראלי לדמוקרטיה, עבור קרן אבי חי ישראל, סקר לבחינת דמותה היהודית של החברה הישראלית מן ההיבטים של רמת דתיות, אמונה, ערכים ומנהגי דת ומסורת (להלן: הסקר). על פי תוצאות סקר זה:

12.1 "מנהגי כשרות: **מרבית היהודים הישראלים אוכלים כשר בבית (76%) ומחוץ לבית**

(70%) ומעידים שהם אף פעם לא אוכלים בשר חזיר (72%) רובם טענו שהם נוהגים כך "מסיבה דתית". [עמ' 12 לסקר];

12.2 ניתוח סטטיסטי של נתוני הסקר חשף את הדפוסים האלה: ...ציון גבוה למדי ניתן לקיום

מצוות ומנהגים כמו **שמירת כשרות**, צום ביום כיפור, קידוש בליל שבת והדלקת נרות שבת

(3.6 מתוך 5) [עמ' 12 לסקר].

בשל אורכו של הסקר של מכון, צורפו העמ' הרלבנטיים מן הסקר וסומנו **כנספח 4** לבקשת האישור

13. זאת ועוד, תכליתו של חוק איסור הונאה בכשרות אינה מתמצת אך ורק בסוגיית הכשרות וההלכה היהודית, אלא גם בקביעת נורמות מחייבות ובעידוד מסחר תקין והוגן. ראו לעניין זה דברי כב' המשנה לנשיא (כתוארו אז) חשין, בבג"ץ 7203/00 **מעדני אביב נ' מועצת הרבנות הראשית** (פורסם בנבו) (להלן: **עניין מעדני אביב**) בכותבו כך:

"...ייעודו של החוק הוא להגן על צרכן שומר-מצוות שלא יונו אותו בכשרות; זו תחילתו של החוק, זה המשכו, זה סופו, זו תכליתו... ואולם מבחינה מתודולוגית ועקרונית אין בייחודו של חוק ההונאה לעניינו כדי לשנות ממהותו כחוק שייעודו הגנת הצרכן; בעיקר הצרכן שומר-המצוות ואולם לא רק הוא... היטיב להסביר תכליתו זו של החוק השר לענייני דתות, השר יוסף בורג, בהביאו את הצעת חוק איסור הונאה בכשרות, תשמ"ג-1983 לקריאה ראשונה בכנסת...: [...] '...הכוונה היא להגן על כשרות המוצרים. אם יש על מוצר תו שהוא כשר, זה צריך לשקף את האמת. זה חוק בעד האמת ונגד השקר, נגד המשקר ונגד המרמה...'. [...] החוק נועד איפוא למניעת הטעיה, כזב וכחש ולעידודו של מסחר הוגן במזון".

14. זאת ועוד, בניגוד להטעיה 'רגילה' בהן מוצג פריט כזה או אחר או תכונה כזו או אחרת של המוצר באופן מטעה, וממילא קמה ונשאלת השאלה עד כמה הושפעו הצרכנים ממצג מטעה זה, הרי שבמקרה דנן, כאמור, צרכן המקפיד על דיני הכשרות, לא ירכוש מוצר שאינו כשר ושלא ניתנה לו תעודת כשרות מאת הרבנות, כמתחייב על פי חוק.

15. יפים לעניין זה דבריו של כב' השופט חשין במעדני אביב (עמ' 276):

"...[ש]היו מי שסברו – וניתן להוסיף: בצדק כך סברו – שלא הרי הטעייתו של צרכן בטיבו של עיפרון או בשיעור השומן בגבינה כהרי הטעיה באשר לכשרותו של מזון, והדברים פשוטים".

16. נושא זה של הטעיה חמורה הנוגעת לכשרותם של מוצרי מזון נידון בהרחבה ובהעמקה בפסק דינו של בית המשפט העליון בע"א 8037/06 **שי ברזילי נ' פריניר (הדס 1987) בע"מ** (4.9.2014) (פורסם בנבו) (להלן: **עניין פריניר**) האוחז לא פחות מ-92 עמודים, ובמסגרתו ביטל ביהמ"ש העליון את החלטת ביהמ"ש המחוזי בנצרת (כב' השופט חטיב) בגדרו נדחתה הבקשה לאישור תובענה כייצוגית כנגד פריניר בשל הטעיה בנושא כשרות. במסגרת הערעור שנתקבל ברובו, אישר ביהמ"ש העליון את הגשת התביעה כתובענה ייצוגית, תוך שהוא קובע כמה וכמה הלכות חשובות בנושא זה הנוגעות עד מאוד לעניינו אנו, וכפי שיבואר להלן.

17. ודוק, האיסור המובן מאיליו של הונאת כשרות בשל מכירת מוצרים שלא ניתן להם אישור כשרות כדן מאת הרה"ר נידון והוכרע בשורה ארוכה מאוד של פסק דין, חלקם בדרך של אישור הסדר פשרה, אשר במסגרתם נקבע תג פיצוי גבוה ביותר בשל הונאה בכשרות, לרוב בנסיבות מקלות בהשוואה לעניינו (להלן, לשם הנוחות, נכנה הליכים אלו בשם כולל: "ייצוגיות כשרות"), ובכלל זה:

17.1. **596/05 תצ (נצ') 596-05 שי ברזילי נ' פריניר (1987) בע"מ (13.1.2020)**: חומר גלם מיובא (ואפי' לא מוצר מיובא כבעניינו) אשר לא קיבל את אישור מחלקת היבוא של הרבנות לאור חשש הלכתי-מהותי (חמץ). מדובר היה בהפרה נקודתית סביב חג הפסח. במסגרת ההסדר סוכם על פיצוי לצבור בהיקף של בין 6 ל-7 מיליון ש"ח (כמחצית בתרומת מוצרים וכמחצית במתן הנחה) [עמ' 4].

17.2. **ת"צ (מחוזי ת"א) 38470-09-15 נעם קלט נ' ד.ר.ב. דביר שיווק (2011) בע"מ (14.09.2017)**: תובענה ייצוגית העוסקת במוצר אשר על פי בדיקת המשיבה נמכרו ממנו כ-1049 צנצנות ריבה בלבד בשווי של כ-12,000 ₪ אשר

עלה בהן חשש לנגיעות בחרקים [סעי' 10], תוך שהוסכם על פיצוי לציבור בהיקף של 220,000 ₪ [סעי' 8(א)], המהויים כ-209 ₪ פיצוי עבור כל מוצר שנמכר.

17.3. ת"צ (מחוזי י-ם) 6445-04-14 לאה מוטל נ' שופרסל בע"מ (22.04.2015) (להלן: פסק דין מוטל): תביעה שהוגשה מכוח עדכון כשרות של הרה"ר ביחס למוצר מיובא (כרוב ניצנים) שלא קיבל אישור כשרות כדין מאת מחלקת היבוא ברה"ר. למרות טענות המשיבה כי המוצר כשר וכי מדובר במוצר שמכירותיו זניחות ולפרק זמן קצר (סעי' 2) אושר הסדר פשרה במסגרתו נקבע פיצוי בהיקף של 100 ₪ למוצר, לפי בית אב ועל אף שיש בו כמהנפשות (סעי' 7).

17.4. ת"צ (מחוזי י-ם) 9332-02-14 יזדי נ' באשר פרומז'רי בע"מ (01.06.2016): תובענה ייצוגית העוסקת במוצר שקיבל אישור כשרות מגורם שאינו מוסמך ע"י הרה"ר, תוך שהמשיבה טענה כי המוצר כשר ומצג הכשרות היה "אמיתי" [סעי' 2, 4]. גם הסדר פשרה זה מבוסס על הפיצוי של 100 ₪ עבור כל יח' מוצר שנמכרה בהתבסס על פסק דין מוטל.

18. כללו של פרק זה: עסקינן בהפרה ברורה של הוראות הדין בתכונה מהותית מאוד במוצר – כשרותו. די היה בספק או בחשש לכשרות המוצר על מנת שציבור שומרי הכשרות, עליהם נמנים מרבית אזרחי ישראל, לא היו רוכשים את המוצר; כל שכן בענייננו. סוגיה זו של הונאה בכשרות בשל אי קבלת אישור כדין מאת הרה"ר נידונה והוכרע בשורה של הליכים, במסגרתם נפסק סכומי פיצוי גבוהים עבור כל מוצר שנמכר, הרבה מעבר למחירו לצרכן, וזאת נוכח הנזקים הבלתי ממוניים המאפיינים הונאה זו בכשרות – הכנסת מוצר לפיו של הצרכן בניגוד להשקפת עולמו ולאמונתו.

ב. הצדדים

19. המשיבה 1, ע.ר. צים שיווק ישיר בע"מ (להלן: "המשיבה 1" או "יינות ביתן"), הינה אחת מרשתות לשיווק מזון הגדולות בישראל. על פי האמור באתר האינטרנט שלה, בבעלותה 61 חנויות וסופרמרקטים הפרוסים מאילת בדרום ועד קרית שמונה בצפון. חנויות הרשת משתרעות על שטח כולל של מעל 100,000 מ"ר. בפתח תיאור החברה באתר האינטרנט שלה מצוין כי יהרשת מציעה ללקוחותיה מוצרים כשרים, טריים ואיכותיים...".

תיאור יינות ביתן מתוך אתר האינטרנט שלה צורף **כנספה 5** לבקשת האישור

20. המשיבה 2, נטו מלינדה סחר בע"מ (להלן: "המשיבה 2" או "קבוצת נטו" או "נטו"), נמנית על חמש קבוצות המזון הגדולות בישראל. על פי האמור באתר האינטרנט שלה, נטו החלה את דרכה כיבואנית בשר מורשית על ידי השלטונות המנדטוריים. במהלך השנים שקדה החברה על פיתוח מוצרים חדשים, רכישת חברות חדשות וחדירה לתחומי עשייה חדשים. אחד המותגים העיקריים של נטו הוא יטיבון וילי - מותג הבשר של החברה שעוסק בייבוא, רכישת תוצרת מקומית, עיבוד, הפצה ושיווק של בשר קפוא, מצונן, טרי ומעובד (להלן: **טיבון ויל**).

תיאור קבוצת נטו מתוך אתר האינטרנט שלה צורף **כנספה 6** לבקשת האישור

21. המבקש, מר צפריר ידיד עם, הינו אזרח ישראל, בן הדת היהודית, בעל משפחה, שומר מצוות, המנהל עם משפחתו אורח חיים דתי ומקפיד על הלכות הכשרות היהודית, קלה כבחמורה.

ג. רקע עובדתי

22. בחודש ינואר 2021 רכש המבקש כמה מוצרים בסניף בית שמש של רשת יינות ביתן, ובהם, בין היתר, ינקניקות מרגז' של טיבון ויל, וזאת לצד מוצרים נוספים. על פי הכיתוב שעל גבי המוצר, הוא יוצר בתאריך 5.1.2021.

חשבונית הרכישה ותמונות המוצר צורפו **כנספח 7** לבקשת האישור

23. המבקש, בהיותו איש דתי המקפיד על דיני הכשרות, היה סמוך ובטוח כי ברשת שיווק גדולה כמו יינות ביתן בכלל, ובסניף המצוי בעיר בית שמש בה ישנה אוכלוסייה דתית גדולה בפרט, יימכרו אך ורק מוצרים כשרים. המבקש אף נתן את אמונו כי בוודאי שמוצרי בשר הנמכרים תחת מותג בשר מוביל 'טיבון וילי' הינם בוודאות כשרים. ואכן, על גבי המוצר עצמו נכתב כי הוא **"כשר בהשגחת רבנות קרית מלאכי"**.

24. המבקש כלל לא העלה בדעתו כי ישנו חשש כלשהוא בנוגע לכשרות המוצר או כי המשיבות יטעו אותו ביחס לנקודה מהותית זו של כשרות המוצר.

25. המבקש ומשפחתו אכלו מהמוצר ללא כל חשד או חשש.

26. ברם לאחר האכילה התברר למבקש, לתדהמתו ולמגינת ליבו, כי המוצר 'נקניקיות מרגז' שרכש מופק, בין היתר, מנבלות וטרפות שאינם מותרים, כמובן, לאכילה על פי הלכות הכשרות של הדת היהודית.

27. כך, בחודש ינואר 2021 פרסמה מחלקת הונאה בכשרות של הרבנות הראשית לישראל עדכון כשרות מיוחד החתום בחתימת ידו של מר רפי יוחאי, מנהל היחידה הארצית לאכיפת חוק הכשרות, בו נכתבו הדברים החמורים הבאים [צורף כנספח 3 לבקשת האישור]:

"בביקורת שנערכה ע"י מפקח היחידה במפעל "טי-בון-ויל" מרחוב החרושת 4 קרית מלאכי בתאריך 25.1.2021 התגלתה תקלת ייצור במוצר נקניקיות מרגז, לאחר שבמהלך הייצור נעשה שימוש בשרוולי נקניק המופק מנבלות וטרפות שאינם מאושרים ע"י הרבנות הראשית לישראל. הרבנות המקומית עודכנה בדבר המכשלה. לאחר שנבדק מועד רכישת השרוולים, יש להחזיר ליצרן את התוצרת מהסוג הנ"ל בלבד שיוצרה החל מתאריך 1.1.2021 [...] מובהר בזאת כי הודעתנו מתייחסת אך ורק לנקניקיות "מרגז" בלבד"

28. משנודע למבקש כי המוצר, כהגדרתו לעיל, אותו אכלו הוא ומשפחת אינו כשר, אינו עומד תחת השגחת הרבנות וחמור מכל: מכיל נבלות וטרפות - בניגוד גמור למצג שהוצג בעת המכירה - חש הוא תחושה קשה בשל עשיית מעשה (אכילת המוצר) הנוגד את תפיסת עולמו, אמונתו וערכי-הדת והמסורת עליהם הוא נשען מהיוולדו. בנוסף, הרגיש המבקש תחושה קשה של כעס, מרמור, מיאוס, גועל וחרדה.

29. במידה והיה המבקש מודע לכך שישנו חשש או חשד בלבד כי המוצר אינו כשר ו/או כי הוא אינו עומד תחת אישורה של הרה"ר, כמתחייב על פי דין, הוא לא היה רוכש את המוצר.

30. ויודגש, **איסור אכילת נבלות וטרפות הינו איסור חמור מהתורה**. ר', לדוגמא, לעניין זה ציטוט מספרו של כב' הרב אליעזר מלמד שליט"א "פניני הלכה – כשרות ב"י" בנושא זה (צורף **כנספח 8** לבקשת האישור)¹:

התורה התירה אכילת בשר בהמה, חיה ועוף טהורים, בתנאי שנשחטו כהלכה, אבל אם בעל החיים מת ממחלה או מתאונה או נשחט שלא כהלכה – נעשה נבילה ואסור

---

¹ וראו גם ספרו באתר האינטרנט בכתובת : <https://ph.yhb.org.il/17-20-01>

לאוכלו. וגם הנשחט כהלכה, אם נמצא באחד מאיבריו פגם או מכה שגורמים למיתתו של בעל החיים, אין בכוחה של השחיטה להתיר את בשרו לאכילה, שהואיל והמוות כבר מכרסם בגופו, הוא טריפה. וזהו שנאמר (שמות כב, ל): "וְאִנְשֵׁי קִדְשׁ תִּהְיוּ לִי וּבֶשֶׂר בְּשַׂדֵּה טְרֵפָה לֹא תֹאכְלוּ לְפֶלֶב תִּשְׁלֹכֶן אֹתוֹ"

31. נמצא, אפוא, כי כיתוב הכשרות שהיה על המוצר הינו הונאה חמורה ביותר בכשרות הנוגעת לאיסורים חמורים מהתורה על פי ההלכה היהודית. לאור נסיבות חמורות אלו הורתה הרבנות הראשית – ובצדק הורתה – להחזיר מיד את המוצרים ליצרן. כפי שעולה מהמסד העובדתי ביחס למבקש, החזרה זו, למרבה הצער, לא נעשתה. המדובר, אפוא, לא בבעיה פרוצדוראלית גרידא, כי אם בפגם מהותי ביותר בכשרות וחשש ממשי לאכילת איסורי תורה חמורים.

ד. העילות המשפטיות

1.ד חוק איסור הונאה בכשרות

32. סעי' 1 לחוק איסור הונאה בכשרות, מגדיר 'יצרן' כך:

"ייצור של מצרך" – לרבות אריזתו.

33. סעי' 2 לחוק איסור הונאה בכשרות, "מוסמכים לתת תעודת הכשר", קובע מי הם הגורמים המוסמכים ליתן אישור כשרות:

"(א) אלה רשאים לתת תעודת הכשר לענין חוק זה:

(1) מועצת הרבנות הראשית לישראל או רב שהיא הסמיכה לכך;

(2) רב מקומי המכהן במקום שבו נמצא בית האוכל, מקום השחיטה או מקום הייצור של מצרך;

34. סעיפים 4 ו-5 לחוק הכשרות, 'איסור הונאה בייצור/מכירה', אוסרים על הצגה, שיווק ומכירה של מוצרים /לא קיבלו את אישור הרה"ר ו/או שאינם כשרים ככשרים:

4. "א) יצרן של מצרך לא יציין על מצרך שייצר או על אריזתו כי הוא כשר ולא יציגו ככשר בפרסום או בדרך אחרת, אלא אם כן ניתנה לו תעודת הכשר.

(ב) יצרן של מצרך שניתנה עליו תעודת הכשר, לא ישווק מצרך שאינו כשר לפי דין תורה בציון שהוא כשר.

5. העוסק במכירת מצרכים לציבור לא ימכור ולא יציע למכירה מצרך שאינו כשר לפי דין תורה תוך הצגתו בכתב ככשר.

35. סעיף 9 לחוק איסור הונאה בכשרות, קובע כך:

(א) יצרן או יבואן של מצרך הנושא עליו ציון שהוא כשר לא ימכור את המצרך ולא יציעו למכירה אלא אם כן המצרך נושא עליו גם ציון שמו של נותן תעודת הכשר.

36. הנה כי כן, הוראות סעיפים אלו מטילות חובה מוחלטת על המשיבות – הן על יינות ביתן כמוכרת המוצר (סעי' 5) והן על קבוצת נטו כיצרנית ו/או יבואנית המוצר (סעי' 4) - להימנע מהצגת מוצרים שאינם כשרים ככשרים, ולהימנע מלהציג מצג שווא מטעה כאילו המוצרים הינם "כשרים" כל זמן שלא ניתן להם אישור כשרות מאת הרה"ר. ככל שהמוצר רק נארז על ידי קבוצת נטו, הרי שעל פי הגדרת החוק ל-'יצרן', מוטלת על קבוצת נטו אחריות גם כיצרנית המוצר.

37. לא למותר לציין, כי בגין הפרת סעיפים אלו מוטלת אף אחריות פלילית, כאמור בסעי' 14 לחוק:

"העובר עבירה לפי סעיפים 3 עד 5, 9 או 10, דינו — מאסר שנה"

38. האחריות אותה הטיל המחוקק על המפר חוק זה הינה רחבה ומעידה על רצונו של המחוקק להרתיע מפני הפרת הוראותיו. סעיפים 15-16 לחוק הכשרות, מטילים את האחריות על עבירה על פי חוק זה, הן על נושאי משרה בתאגיד (במקרה של חברה) והן על העובד והמעביד כאחד:

"15. נעברה עבירה לפי חוק זה בידי חבר-בני-אדם, יאשם בעבירה גם אותו אדם אשר בשעת ביצוע העבירה היה מנהל פעיל, שותף — למעט שותף מוגבל — או עובד מינהלי בכיר באותו תאגיד, האחראים לענין הנדון, אם לא הוכיח שהעבירה נעברה שלא בידיעתו ושנקט כל האמצעים הסבירים להבטחת שמירתו של חוק זה.

16. נעברה עבירה לפי חוק זה בידי עובד במהלך עיסוקו של מעבידו, יאשם בעבירה גם מעבידו, אם הוכח שהעבירה נעברה בידיעתו ושלא נקט כל האמצעים הסבירים להבטחת שמירתו של חוק זה."

39. על מנת להציג מוצר ככשר יש, אפוא, צורך בתעודת הכשר מטעם הרבנות הראשית לישראל. הסמכות להתיר סימון מוצר ככשר ניתנה לרבנות הראשית, ולה בלבד. ר' לעניין זה - תוך הפניה לסעי' 2 לחוק הקובע כי רק לרבנות הסמכות להעניק תעודת הכשר - את סעיף 5(ב) לתקנות איסור הונאה בכשרות (תעודות הכשר), תשמ"ט-1988 (להלן: **התקנות**), הקובע כך:

"לא יציין אדם מוצר ככשר בכל דרך שהיא אלא אם כן ליצרנו ניתנה תעודת הכשר לפי תקנות אלה."

40. במסגרת מתן הכשרות בודקת הרבנות לפני ולפנים את המוצר ואת חומרי הגלם שבו. סעי' 1 לתקנות 'בקשה לתעודת הכשר', קובע כך:

"(א) בקשה לתעודת הכשר עבור בית אוכל או יצרן תהיה לפי טופס 1 שבתוספת, ויצויינו בה חמרי הגלם, שמות הספקים ותעודות ההכשר הקיימות.

(ב) בעל בית האוכל או היצרן של המצרך, לפי הענין, יחתמו על הבקשה."

41. הוא הדין לעניין מוצר מיובא (ואף חומר גלם מיובא): בהוראות הדין נקבע מהם התנאים הנדרשים לצורך מתן כשרות למוצר מיובא. סעי' 4 לתקנות לתקנות הכשרות, 'תעודת הכשר למוצר מיובא', קובע כך:

"(א) בקשה לתעודת הכשר (להלן - הבקשה), עבור מצרך או חומר גלם מיובא, תוגש למועצת הרבנות הראשית; הבקשה תהיה לפי טופס 2 שבתוספת ויצורפו לה המסמכים המפורטים בטופס ותיחתם ביד היבואן. (ב) לבקשה תצורף דוגמה מכל סוג מצרך או חומר גלם. (ג) כמו כן תצורף הצעת היבואן לתוית שתוצמד למצרך או לחומר הגלם."

42. היינו, תנאי ראשוני ובסיסי לבקשת ולקבלת תעודת הכשר הוא פירוט חומרי הגלם ושמות הספקים המספקים את חומרי הגלם (כמובא בטופס 1), שכן בהיעדר ידיעה ברורה ביחס לחומרי הגלם בהם נעשה שימוש ו/או ספקי חומרי הגלם ותעודות ההכשר שיש/אין להם, לא ניתן להעיד על המוצר ככשר. כן נקבע על פי נוהל הרבנות, כי על מוצרי מזון מיובאים חייב להופיע סימון כשרות מטעם הרבנות הראשית לישראל; וכי בהיעדר תעודת כשרות לפי התקנות, לא ניתן להציג את המוצר ככשר בכל דרך שהיא.

43. הנה כי כן, הוראות הכשרות מחילות את דין התורה על דיני הכשרות, ואוסרות על מי שעוסק במכירת מוצרי אוכל ומשקה לציבור ו/או על יצרן ו/או על יבואן למכור מוצרים שאינם כשרים על פי דין תורה, תוך הצגתם ככשרים. החוק מטיל אחריות בגין הפרת הוראות אלו על נושאי משרה בתאגיד, על העובד ועל המעביד כאחד.

44. התקנות היונקות מחוק הכשרות קובעות, כי תעודת הכשר למוצר יכולה להינתן אם, ורק אם, ישנה ידיעה ברורה ופיקוח לגבי חומרי הגלם המשמשים יסוד למוצר (לרבות שמות הספקים ותעודות ההכשר שלהם). הרבנות אף קובעת, באופן ברור ונחרץ, כי בהיעדר אישור כשרות מאת הרה"ר, לא ניתן להציג המוצר ככשר, וכי המוצר, מבחינת הוראות הדין, אינו כשר.

45. כאמור לעיל, למרבה הצער, המצג שהוצג לגבי המוצר במועד מכירתו היה כי מדובר במוצר כשר, וזאת על אף שמדובר בהונאה מובהקת בכשרות, למרבה הצער, של איסור אכילת נבלות וטרפות.

46. זאת ועוד, בהלכת פריינר קבע בית המשפט העליון כי לצורך גיבוש האחריות של המציג מצג שווא בנוגע לכשרות אין כלל צורך להיזקק לשאלה האם אכן היה המוצר כשר על פי דין תורה, אם לאו; שכן, עצם הצגת מצג השווא – היינו, הצגת המוצר ככשר ועל אף שלא ניתן לו אישור מאת הרה"ר – היא כשלעצמה מקימה את האחריות הנזיקית של המשיבה (רי' דברי כבי' השופט מלצר, פסקה 32-33).

47. כן יצוין, כי הצרכן אינו יודע, ואינו יכול לדעת, מה טיבו, איכותו ורצינותו של נותן כשרות כלשהיא מישראל/מהעולם, ועל כן הוא מסתמך על כך שמוצר המוצג בפניו ככשר נבדק ואושר על ידי הרה"ר, הגוף לו ניתנה הסמכות על פי דין לאשר את כשרות המוצר.

48. לאור כל האמור לעיל יטען המבקש, כי בשל מעשיהן ומחדליהן הפרו המשיבה את הוראות חוק הכשרות, כאמור לעיל.

2.ד: חוק הגנת הצרכן – הטעיה, אי גילוי ומצג מטעה

49. חוק הגנת הצרכן התשמ"א-1981 (להלן: **חוק הגנת הצרכן**), כשמו כן הוא, נועד להגן על הצרכן. בין היתר, מטרת החוק הינה למנוע הטעייה של הצרכן ולגרום לעוסקים במשק להביא לידיעת הצרכן את מלוא המידע הרלוונטי לצורך ביצוע רכישה מושכלת. על תכליתו של חוק הגנת הצרכן עמדה כבי' השופטת שטרסברג-כהן בע"א 1977/97 **ברזני נ' בזק החברה הישראלית לתקשורת בע"מ** [פורסם בנבו]:

"החוק בא להשליט אורחות התנהגות על המגזר העסקי ולקבוע כללי משחק הוגנים ביחסים שבין הצרכן לעוסק. החוק בא להבטיח כי העוסק לא ינצל את מעמדו הכלכלי העודף על מנת להתעשר שלא כדין על חשבוננו של הצרכן. על מנת להגן על הצרכן נקבעו בחוק "...שורה של חובות ואיסורים על העוסקים – היצרנים, היבואנים, הסוחרים ונותני השירותים – שמטרתם הכוללת היא למנוע את הטעיית הצרכן, להביא לידיעתו מידע מלא ככל האפשר על טיב העסקה שהוא עומד לעשות, ולתת לו כלים לממש את זכויותיו"

50. סעיף 2 לחוק הגנת הצרכן, 'הטעייה', קובע כך:

"(א) לא יעשה עוסק דבר – במעשה או במחדל, בכתב או בעל פה או בכל דרך אחרת לרבות לאחר מועד ההתקשרות בעסקה – העלול להטעות צרכן בכל ענין מהותי בעסקה (להלן – הטעייה); בלי לגרוע מכלליות האמור יראו ענינים אלה כמהותיים בעסקה:

(1) הטיב, המהות, הכמות והסוג של נכס או שירות; ...;

(4) השימוש שניתן לעשות בנכס או בשירות, התועלת שניתן להפיק מהם והסיכונים הכרוכים בהם; ...

(10) החסות, העידוד או ההרשאה שניתנו לייצור הנכס או למכירתו או למתן השירות; [..]

(11) התאמתו של הנכס או השירות לתקן, למיפרט או לדגם; [..]

(14) חוות דעת מקצועית או תוצאות של בדיקה שניתנו לגבי טיב הנכס או השירות, מהותם, תוצאות השימוש בהם, והסיכונים הכרוכים בהם;”

51. אחריותן של המשיבות - כיבואניות ו/או כמשוקות ו/או כיצרניות (בשל האריזה) המוצר נשוא התביעה - קבועה במפורש בסעיף 2(ב) לחוק הגנת הצרכן:

”(ב) לא ימכור עוסק, לא ייבא ולא יחזיק לצרכי מסחר נכס שיש בו הטעיה ולא ישתמש בנכס כאמור למתן שירות.”

52. על יסודות עילת ההטעיה, ובכלל זה ההבחנה בין ”הטעיה במעשה” לבין ”הטעיה במחדל” ותחולתו המרחיבה של איסור ההטעיה בחוק הגנת הצרכן בהשוואה לדיני חוזים, עמדה כב' השופטת שטרסברג-כהן ברע"א 2837/98 ארז נ' בזק החברה הישראלית לתקשורת בע"מ (פורסם בנבו) פסקה 8:

”הטעיה היא הצהרה כוזבת. ההטעיה נוצרת כאשר קיים פער בין הדברים הנאמרים (או המוסתרים) לבין המציאות. הטעיה יכולה ללוש שתי צורות: האחת, הטעיה במעשה על דרך של מצג שווא הכולל פרטים שאינם תואמים את המציאות; השנייה, הטעיה במחדל, קרי: אי-גילוי פרטים מקום שיש חובה לגלותם [....] ודוק: אין דין עילת ההטעיה לפי דיני החוזים כדינו של איסור ההטעיה על-פי חוק הגנת הצרכן. בעוד שבדיני החוזים על-מנת שתגבש עילת ההטעיה נדרש כי הצד הטוען להטעיה אכן טעה ובשל טעותו זו התקשר בחוזה (ראו סעיף 15 לחוק החוזים (חלק כללי), תשל"ג-1973), הרי שהאיסור מכוח חוק הגנת הצרכן רחב יותר והוא חל על כל ”דבר... העלול להטעות צרכן” (ההדגשה שלי – ט' ש' כ') גם אם הלה לא הוטעה בפועל (ראו: סעיף 2 לחוק הגנת הצרכן וכן ע"א 1304/91 טפחות – בנק משכנתאות לישראל בע"מ נ' ליפרט [1], בעמ' 326).”

53. יסודותיה של עילת ההטעיה הם ארבעה [ראה והשווה דנ"א 5712/01 יוסף ברזני נ' בזק החברה הישראלית לתקשורת, (להלן: עניין ברזני) (פורסם בנבו)], וכדלקמן:

א. מעשה או מחדל העלול להטעות צרכן;

ב. הטעיה בעניין מהותי בעסקה;

ג. הסתמכות מצד הצרכן על המצג המטעה;

ד. גרימתו של נזק.

54. כל היסודות מתקיימים בענייננו.

54.1 מעשה או מחדל העלול להטעות צרכן: המשיבות ציינו כי המוצר כשר, ולמפרע התברר כי הצהרה זו אינה עולה בקנה אחד עם הוראות הדין האוסרות להציג מצרך ככשר אלא אם כן ניתן לו אישור מאת הרה"ר, וחמור מכך – הוא מחיל איסורי תורה חומרים של נבלות וטרפות.

54.2 הטעיה בעניין מהותי בעסקה: מצג מטעה הנוגע לכשרות המוצר הינו ללא צל של ספק – עניין מהותי בעסקה. כאמור לעיל, סעי' 2(א) לחוק הגנת הצרכן קבע רשימה של תזקות שההטעיה בהם היא עניין מהותי בעסקה, וכמה מהן (אף שדי רק באחת) מתקיימות בעניינו: (1) **הטיב**, המהות, הכמות והסוג של נכס או שירות; (4) **השימוש** שניתן לעשות בנכס או בשירות, התועלת שניתן להפיק מהם והסיכונים הכרוכים בהם; (10) **ההרשאה** שניתנה או לא ניתנה למוצר; (11) **התאמתו** של הנכס או השירות לתקן, למיפרט או לדגם; (14) חוות דעת מקצועית או תוצאות של בדיקה שניתנו לגבי **טיב הנכס** או השירות. המדובר, אם כך, במקרה מובהק של הטעיה הנוגעת לעניין מהותי (מאוד) בעסקה, החוסה תחת מספר תזקות הקבועות בחוק, כאמור.

54.3 הסתמכות על המצג המטעה: כאמור, כאשר עסקינן בתביעה העוסקת במצג מטעה, על הצרכן להוכיח כי הוא הסתמך על המצג המטעה וכי כתוצאה מהסתמכות זו נגרם לו נזק. עם זאת, בכל הנוגע לתביעות ייצוגיות בהקשר הצרכני כבר נקבע בפסיקה כי **ניתן לאמץ דרישת הסתמכות מרוכבת, וכי קשיים בהסתמכות הקבוצתית ניתן לפתור בדרך של הגמשת כללי הראיות או פסיקת פיצוי לטובת הציבור**. ראו לעניין זה דברי כב' השופט חשין (פסקה 55) בענין ברזני, באומרו כך:

"זאת ועוד, בע"א 1337/97 תנובה מרכז שיתופי לשווק תוצרת חקלאית בישראל בע"מ נ' ראבי [19] – אשר ניתן זה-לא-מכבר – קבעה השופטת נאור (בדעת יחיד) כי יש לאמץ אל-תוך חוק הגנת הצרכן הסדר המכונה "שיפוי ופיצוי מיוחד", והוא הסדר שנקבע בתובענות ייצוגיות שלפי חוקים אחדים, ובהם סעיף 46ט לחוק ההגבלים העסקיים, תשמ"ח-1988; [...] ונביא מהוראת סעיף 46ט לחוק ההגבלים העסקיים:

ראה בית המשפט כי פיצוי כספי לחברי הקבוצה, כולם או חלקם, אינו מעשי בנסיבות הענין, בין משום שלא ניתן לזהותם ולבצע את התשלום בעלות סבירה ובין מסיבה אחרת, רשאי הוא להורות על כל סעד אחר לטובת הקבוצה, כולה או חלקה, או לטובת הציבור, כפי שימצא לנכון בנסיבות הענין" [...]

מהוראות אלו נדע כי מקום שמתן פיצוי נפרד לכל אחד מבני הקבוצה אינו מעשי, רשאי בית-המשפט לחייב את הנתבע בדרכי פיצוי מיוחדות או בסעדים אחרים כפי שימצא לנכון, ובלבד שהנתבע לא יאלץ כמובן לשלם יותר מן הנזק שנגרם"

55. זאת ועוד, שלוש שנים לאחר שניתן פסק הדין בהלכת ברזני (דיון נוסף), חוקק חוק תובענות ייצוגיות התשס"ו-2006 (להלן: **חוק תובענות ייצוגיות**) המאפשר, בין היתר, להעניק סעדים לטובת הציבור במקום בו אין זה מעשי להוכיח את הנזק שנגרם לכל אחד מחברי הקבוצה, וזאת גם ללא הוכחת הנזק או הקשר הסיבתי.

56. זאת ועוד, בניגוד למצב ששרר בעניין ברזני שם ההסדר הני"ל היה מנת חלקם של חוקים אחדים ונתעוררה השאלה האם להחיל הסדר מיוחד זה על תביעות ייצוגיות המוגשות מכוח חוק הגנת הצרכן, הרי שמשנחקק חוק תובענות ייצוגיות, קיימת אפשרות זו בכל תביעה ייצוגיות באשר היא, כאמור בסעיף 20(ג) לחוק:

"מצא בית המשפט כי פיצוי כספי לחברי הקבוצה, כולם או חלקם, אינו מעשי בנסיבות הענין, בין משום שלא ניתן לזהותם ולבצע את התשלום בעלות סבירה

ובין מסיבה אחרת, רשאי הוא להורות על מתן כל סעד אחר לטובת הקבוצה, כולה או חלקה, או לטובת הציבור, כפי שימצא לנכון בנסיבות הענין."

57. עמד על כך ביהמ"ש העליון בפסק הדין המפורסם אשר עסק בפרשיית הסיליקון בחלב (ע"א 10085/08 תנובה - מרכז שיתופי נ' עזבון המנוח תופיק ראבי ז"ל (04.12.2011) (להלן: עניין תנובה) – המאוחרת, כאמור, להלכת ברזני - באומרו כך:

"ראשית, הטענה מועלית על ידי תנובה בשלב שלאחר אישור התובענה כייצוגית וככל שהיא מופנית כלפי הקבוצה ככזו יש לזכור כי כשלוש שנים לאחר שניתן פסק הדין בדיון הנוסף בעניין ברזני, נחקק חוק תובענות ייצוגיות המאגד את העקרונות והכללים שיש להחיל לגבי תובענות ייצוגיות לסוגיהן. החוק כולל הסדר סטטוטורי מקיף ומפורט, לרבות לעניין דרכי ההוכחה של הזכאות לסעד הנתבע והוא מאפשר, בין היתר, להעניק סעדים לטובת הציבור במקרים מתאימים אשר בהם אין זה מעשי להוכיח את הנזק שנגרם לכל אחד מבין חברי הקבוצה ומקל וחומר את הקשר הסיבתי בין אותו הנזק לבין התנהלות המזיק (סעיף 20(ג) לחוק). כפי שיפורט להלן זהו המתווה שאומץ על ידי בית משפט קמא ובנסיבות אלה הדרישה להוכיח לגבי כל אחד ואחד מיחיד הקבוצה את הקשר הסיבתי בין התנהלותה של תנובה ובין הנזק היא דרישה מוקשית."

58. לא זו אף זו, בהלכת פרינר – אשר עוסקת בתביעה ייצוגית שעניינה הונאה בכשרות - קבע ביהמ"ש העליון באופן מפורש כי די בתצהירי המערערים (המבקשים) המעידים על הסתמכותם, וכי ככל שבפגיעה באוטונומיה עסקינן כלל לא נדרשת הוכחת קשר סיבתי במובן של סיבתיות ההחלטה (הימנעות מלרכוש אילולא ההטעה). וזו לשונו (סעי' 36):

"ראשית – לעניין הקשר הסיבתי. שני המערערים הצהירו כי הם הקפידו ומקפידים לרכוש ולצרוך בפסח אך ורק מוצרי מזון בעלי הכשר לפסח כדיון. עוד הצהירו המערערים כי הם עיינו היטב בכיתוב שהופיע על גבי האריזה, בו צוין כי המוצר: "כשר לפסח בהשגחת הרבנות גליל תחתון", ובהסתמך על מצג זה רכשו את המוצר ושילמו את תמורתו. כן טענו המערערים בתצהיריהם כי ללא המצג האמור הם לא היו רוכשים את המוצר והיו מחפשים תחליפים בעלי הכשר לפסח כדיון (ראו: סעיפים 11-12 לתצהירו של המערער 1 וכן סעיפים 11-14 לתצהירה של המערערת 2). עוד הצהירו המערערים (כל אחד בתורו) כי משנודע להם על הודעת הרבנות בדבר קיומו של "חשש חמץ" במוצרי פרינר (ולעניין זה אין נפקא מינה כיצד נודע להם הדבר) – נגרמו להם נזקים ממוניים ולא ממוניים. במכלול, ניתן לומר כי בכך באה, לכאורה, לידי סיפוקה הדרישה לקיומו של קשר סיבתי בין המצג המטעה, מצד פרינר (והתנהלותה הכוללת בפרשה), לבין הנזקים שנגרמו, לכאורה, למערערים – כמו-גם הדרישה לקיומה של הסתמכות על המצג המטעה, הנחוצה לשם קבלת פיצוי כספי עבור נזק שנגרם בגין הטעה צרכנית [...] – ואף מעבר לכך. זאת, מאחר שככל שבפגיעה באוטונומיה עסקינן, הרי שבכגון דא: "פטורים המערערים מלהוכיח את הקשר הסיבתי במובן של 'סיבתיות ההחלטה', קרי, האם הם היו נמנעים מלרכוש את המוצר אילולא ההטעה"

59. כמפורט לעיל בחלק העובדתי: המבקש הסתמך על ההטעה; רכש את המוצר בהתבסס על מצג הכשרות; והוא לא היה רוכש את המוצר במידה והוא היה יודע שהוא אינו כשר ואינו עומד תחת השגחת הרבנות (ואפי אם יש חשש כשרות).

60. זאת בהקשר הפרטני, אך גם בהקשר הקבוצתי ההסתמכות הינה פשוטה למדי, הואיל וכל צרכן אשר נושא הכשרות הינו מהותי עבורו, בהכרח מסתמך על קיומו של אישור הכשרות מאת הרה"ר, ועל כן ברי כי בנסיבות אלו ניתן להתגבר בנקל על קשיי ההסתמכות ולאשר את התובענה. נדגיש, עבור צרכן המקפיד על אכילת מוצרים כשרים על פי ההלכה היהודית, די

בכך שישנו חשש ו/או חשד של כשרות על מנת להימנע מרכישת המוצר. ראו לעניין זה דברי ביהמ"ש בת"א 26685/05 כהן נ' רדיוס (פורסם בנבו) בפסקה 59-60 להחלטה:

"ישנם מקרים בהם חלק מרכיבי העילה יהיו קלים להוכחה. ישנם מקרים בהם קבוצת הצרכנים שרכשה את המוצר או השירות ניתנת להגדרה (מבחינת זהות חבריה או גודלה) באמצעות כלים אובייקטיביים. ישנם גם מקרים בהם ברור כי כל הרוכשים נחשפו לפרסום המטעה"

61. עוד נדגיש, כי ההסתמכות במקרה דנן אינה נוצרת אך ורק בהתייחס למי שעדיין בכיתוב הכשרות עובר לרכישת המוצרים, שכן צרכן סביר הרוכש מוצר באחת מרשתות השיווק הגדולות בישראל (כ"ש סניף של הרשת המצוי בעיר שרוב המתגוררים בה שומרים על תורה ומצוות, ולבטח שלא אוכלים נבלות וטרפות) הינו סמוך ובטוח כי המוצר כשר. מי יעלה על דעתו שחברות מובילות ומוצרים מרכזיים יימכרו תוך הטעיה בנושא הכשרות!?

62. גרימתו של נזק: המבקש יתייחס בפרק ה' להלן לסוגיית הנזק בהרחבה.

63. מעבר לכל האמור לעיל, המשיבות אף הפרו את הוראות סעיף 4 לחוק הגנת הצרכן, 'חובת גילוי לצרכן', הקובע כך:

"(א) עוסק חייב לגלות לצרכן –

(1) כל פגם או איכות נחותה או תכונה אחרת הידועים לו, המפחיתים באופן משמעותי מערכו של הנכס; (2) כל תכונה בנכס המחייבת החזקה או שימוש בדרך מיוחדת כדי למנוע פגיעה למשתמש בו או לאדם אחר או לנכס תוך שימוש רגיל או טיפול רגיל; (3) כל פרט מהותי לגבי נכס שקבע השר באישור ועדת הכלכלה של הכנסת; אולם תהא זו הגנה לעוסק אם הוכיח כי הפגם, האיכות או התכונה או הפרט המהותי בנכס היו ידועים לצרכן."

64. בענייננו נדמה שאין חולק כי מדובר בתכונה מהותית, העשויה להגביל את השימוש במוצר (ואף למנוע כליל את רכישתו) ולפגוע פגיעה קשה במשתמש בו בניגוד לאמונתו והשקפת עולמו.

3.ד: התרשלות

65. סעיפים 35-36 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש] תשכ"ח-1968 (להלן: פקודת הנזיקין), 'רשלנות' ו-'חובה כלפי כל אדם', קובעים כך:

35. עשה אדם מעשה שאדם סביר ונבון לא היה עושה באותן נסיבות או לא עשה מעשה שאדם סביר ונבון היה עושה באותן נסיבות, או שבמשלח-יד פלוני לא השתמש במיומנות, או לא נקט מידת זהירות, שאדם סביר ונבון וכשיר לפעול באותו משלח-יד היה משתמש או נוקט באותן נסיבות - הרי זו התרשלות; ואם התרשל כאמור ביחס לאדם אחר, שלגביו יש לו באותן נסיבות חובה שלא לנהוג כפי שנהג, הרי זו רשלנות, והגורם ברשלנותו נזק לזולתו עושה עוולה.

36. החובה האמורה בסעיף 35 מוטלת כלפי כל אדם וכלפי בעל כל נכס, כל אימת שאדם סביר צריך היה באותן נסיבות לראות מראש שהם עלולים במהלכם הרגיל של דברים להיפגע ממעשה או ממחדל המפורשים באותו סעיף."

66. בענייננו, מעשי המשיבות יסודם בהתרשלות חמורה בכך שייצרו ו/או ייבאו ו/או שיווקו מוצר תוך הצגתו בכתב ככשר, ועל אף שהוא אינו כשר, אינו עומד תחת השגחת ואישור הרבנות הראשית לישראל, ויש באכילתו חשש ממשי למעבר על

איסורי תורה חמורים ביותר. אין חולק, כי התנהגות סבירה של המשיבות ונקיטת מידת זהירות המתבקשת מהן (כנדרש לפי סעי' 35 לפקודת הניזקין) היו מונעות את הטעיה חמורה זו של הצרכנים.

ד.4: הפרת חובת התום הלב הן בשלב המו"מ והן בשלב קיום החוזה

67. סעיף 12 לחוק החוזים (חלק כללי), תשל"ג-1973 (להלן: חוק החוזים), 'תום לב במשא ומתן, קובע כך:

"(א) במשא ומתן לקראת כריתתו של חוזה חייב אדם לנהוג בדרך מקובלת ובתום לב.

(ב) צד שלא נהג בדרך מקובלת ולא בתום-לב חייב לצד השני פיצויים בעד הנזק שנגרם לו עקב המשא ומתן או עקב כריתת החוזה, והוראות סעיפים 10, 13 ו-14 לחוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה), תשל"א-1970, יחולו בשינויים המחוייבים."

68. הנתבעות נהגו שלא בתום לב בכך שלא יידעו את לקוחותיהן הרבים בשלב המו"מ (טרם ביצעו הרכישה) כי המוצר נשוא בקשת האישור אינו כשר, אינו עומד תחת השגחתה ו/או תחת אישורה של הרבנות הראשית לישראל, ויש בו חשש ממשי למעבר על איסורי תורה חמורים.

69. הלכה ידועה היא כי חובת הגילוי נובעת מעקרון חובת תום הלב. כך, למשל, דברי בית המשפט העליון בר"ע 8733/96 **רוברט לנגברט ואח' נ' מדינת ישראל - מינהל מקרקעי ישראל** (פורסם בנבו) (להלן: **עניין לנגברט**) ביחס לחובות הגילוי השונות המצויות בחוק הגנת הצרכן:

"חובת הגילוי אף משקפת את עקרון תום-הלב הקבוע בסעיפים 12 ו-39 לחוק החוזים (חלק כללי), תשל"ג-1973. עמדה על כך פרופ' שלו: "חובת הגילוי מהווה אחת ההשתקפויות המובהקות של עקרון תום-הלב והיא עומדת בניגוד קוטבי לגישת המשפט האנגלי, שבו שליט העקרון שלפיו 'יזהר הקונה'".

70. וביתר הרחבה בפרשת טננהוז בר"ע (י-ם) 567/03 **טננהוז רעיה נ' רכב ותחבורה בע"מ** (פורסם בנבו):

"ראו דברי נשיא בית המשפט העליון, כב' השופט א' ברק בספרו "פרשנות במשפט": "...תום הלב" הוא "צורת התנהגות, הנקבעת לפי אמות מידה כלליות, על-פיהן מסיקים מהו הראוי והמצופה בנסיבות נתונות". אמות מידה כלליות אלה מכוונות את הצדדים להתנהג זה כלפי זה ביושר, באמון, וכפי שראוי לאנשים הגונים... דברים אלו מבטאים את חשיבותו של עיקרון תום הלב במשפט ואת השפעתו הרבה, כעקרון שסתום בענפי המשפט השונים... דיני הגנת הצרכן מושפעים גם הם, באופן טבעי ומובן, מעקרון תום הלב. איסור הטעיה וחובת הגילוי, שיידונו להלן ונזכרים מפורשות בחוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981... יונקים באופן ברור מעקרון תום הלב, המחייב רמת התנהגות בסיסית, גם בהנחה כי כל צד דואג לאינטרסים של עצמו, אך דאגה זו צריכה להיעשות בהגינות וביושר".

71. הנתבעות אף נהגו שלא בתום לב בקיום החוזה (סעי' 39 לחוק החוזים) בכך שאיפשרו למכור את המוצר, בכך שלא יצאו בקמפיין פרסומי המאפשר להחזיר את המוצר ולקבל חזרה את שווי (בצירוף פיצוי), ובכך שלא הסירו לאלתר את המוצר ממדפיהן.

ד.5: הפרת חובה חקוקה

72. המשיבות מעוללת לאור הוראות סעי' 63 לפקודת הניזקין, 'הפרת חובה חקוקה', הקובע כך:

"(א) מפר חובה חקוקה הוא מי שאינו מקיים חובה המוטלת עליו על פי כל חיקוק — למעט פקודה זו — והחיקוק, לפי פירושו הנכון, נועד לטובתו או להגנתו של אדם אחר, וההפרה גרמה לאותו אדם נזק מסוגו או מטבעו של הנזק שאילו נתכוון החיקוק; אולם אין האדם האחר זכאי בשל ההפרה לתרופה המפורשת בפקודה זו, אם החיקוק, לפי פירושו הנכון, התכוון להוציא תרופה זו.

(ב) לענין סעיף זה רואים חיקוק כאילו נעשה לטובתו או להגנתו של פלוני, אם לפי פירושו הנכון הוא נועד לטובתו או להגנתו של אותו פלוני או לטובתם או להגנתם של בני-אדם בכלל או של בני-אדם מסוג או הגדר שעמם נמנה אותו פלוני."

73. הנה כי כן, לעוללת הפרת חובה חקוקה ארבע יסודות [ראו לעניין זה ע"א 145/80 ועניין נ' המועצה המקומית בית שמש (פורסם בנבו)], ואלו כולם מתקיימים בענייננו:

א. קיום חובה המוטלת על המזיק מכוח חיקוק: כאמור לעיל, הן מכוח חוק איסור הונאה בכשרות והתקנות שהותקנו מכוחו והן מכוח חוק הגנת הצרכן חובה היה על המשיבות שלא להטעות את לקוחותיהם ולהציג בפניהם מצג מטעה ו/או חסר העומד בניגוד להוראות הדין בנוגע לכשרות המוצר. מתדל חמור זה אף נעוץ בהתרשלותן של המשיבות, ובהתנהגותן שלא במידת הזהירות המתבקשת כמתחייב בנסיבות העניין על פי מבחן האדם הסביר.

ב. החיקוק נועד לטובתו של הניזוק: חוק הגנת הצרכן, כשמו כן הוא, נועד כמובן להגן על הצרכן, ובדגש על הטעייתו עובר לרכישת מוצר ו/או שירות. חוק איסור הונאה בכשרות – היונק אף הוא מחוק הגנת הצרכן, כאמור בפסיקת ביהמ"ש העליון שצוטטה לעיל – נועד אף הוא למנוע את הטעיית הצרכן בנושא הכשרות, תוך שהחוק מגדיר כל הטעיה שכזו בביטוי החמור: "הונאה"

ג. גרימתו של נזק: בפרק ה' להלן יתייחס המבקש בהרחבה לסוגיית הנזק הממוני והלא ממוני שנגרם לו ולחברי הקבוצה כולה.

ד. הנזק אשר נגרם הוא הנזק אליו התכוון החיקוק: כאמור, חוק הגנת הצרכן וחוק איסור הונאה בכשרות נועדו למנוע הצגת מצג מטעה בעניין מהותי בעסקה (הגנת הצרכן) והטעיית הצרכן בנוגע אקוטי זה של כשרות המוצרים (איסור הונאה בכשרות).

74. משכך, מעשיהן של המשיבות עולים לכדי הפרת חובה חקוקה.

6.ד: עשיית עושר ולא במשפט

75. סעיף 1 לחוק עשיית עושר ולא במשפט, תשל"ט-1979, 'חובת השבה', קובע כך:

"(א) מי שקיבל שלא על פי זכות שבדין נכס, שירות או טובת הנאה אחרת (להלן - הזוכה) שבאו לו מאדם אחר (להלן - המזכה), חייב להשיב למזכה את הזכיה, ואם השבה בעין בלתי אפשרית או בלתי סבירה - לשלם לו את שוויה."

76. המשיבה 1, יינות ביתן, גבתה (קיבלה) מחברי הקבוצה תשלום עבור מוצרים הנמכרים ככשרים, ועל אף שלא ניתנה להם תעודת כשרות ואופן הכנתם וייצורם אינו עומד תחת השגחת הרבנות; זאת, כאשר סביר להניח כי רוב מוחלט של חברי הקבוצה לא היו רוכשים את המוצר במידה והיה יודעים שהוא אינו כשר ואינו עומד תחת השגחת הרבנות (כפי שצוין במצגים השונים), ואף אם היו יודעים שישנו רק חשש או חשד שמא המוצר אינו כשר.

77. גם המשיבה 2, קבוצת נטו, לא קטלא קניא, וכמובן שגם היא הרוויחה ועשתה עושר ממכירת המוצר לרשתות השיווק השונות. ככל שיש בכך צורך, יבקש המבקש להבהיר כי תובענה זו אינה מתייחסת אך ורק למוצרים שנמכרו אצל יינות ביתן כי אם לכלל המוצרים נשוא בקשת האישור שמכרה קבוצת נטו בכל רחבי הארץ. כאמור, האחריות על פי דין מוטלת הן על המשווק והן על היבואן/ייצרן.

78. לאור האמור, התשלומים ששולמו בהתבסס על המצג המטעה של הכשרות, עולים לכדי 'עשיית עושר ולא במשפט'.

ה. חישוב הנזק והסעדים הנתבעים

79. ערכאות המשפט עמדו על חשיבות המידע הנמסר לצרכן באמצעות הרישום על אריזות מוצרי המזון, לצורך קבלת החלטה מושכלת ומודעת. ראה לעניין זה דברי ביהמ"ש המחוזי בת"א (כב' השופט ענבר) בתצ (ת"א) 44422-08-10 **זויה לזרוב נ'**

JAMES RICHARDSON PROPRIETARY LTD (פורסם בנבו) בפסקה 12 לפסה"ד :

"תכלית הוראות הדין העוסקות בחובת הסימון התזונתי היא צרכנית מובהקת, לאמור: לאפשר לצרכן לדעת מראש מהם מרכיביו של המוצר, לרבות משקלם היחסי וערכם הקלורי, וכך לקבל החלטה מודעת האם לרכוש את המוצר אם לאו כאשר הוא מצויד בכל המידע הצריך לעניין."

80. בשל מעשיהן של המשיבות נגרמו למבקש ולחברי הקבוצה הנזקים הבאים :

ה.1: סעד כספי

81. נזק ממוני – פיצוי מלא: לו היה המבקש מודע לכך שהמוצר אינו כשר על פי דין ו/או שיש ספק בנוגע לכשרותו ו/או למצגים המטעים ולפגמים שנפלו בסימוני הכשרות של המוצר, הרי שהוא, כאמור, כלל לא היה רוכש את המוצר. לפיכך, הנזק הישיר שנגרם למבקש ולחברי הקבוצה הוא עלות המוצר שרכשו; רכישה אשר לא היתה מתבצעת במידה והיו יודעים את האמת בנוגע למוצר.

82. ראו לעניין זה דברי ביהמ"ש העליון בעניין פריינר לפיהם מצג מטעה בעניין כשרות הינו מעין 'כשלון תמורה מלא' המצדיק השבה של מלוא התמורה, אף אם אין בידי חברי הקבוצה היכולת להשיב חזרה את המוצר לידי המשיבה. ובלשונו של ביהמ"ש [פסקה 48]:

"יחד עם זאת, אני מוצא לנכון להעיר כאן כי לא בכל מקרה שבו לקוח צרך מוצר בעקבות מעשה הטעיה, לכאורה, מצד עוסק – יהיה הצרכן זכאי להשבת הסכום ששילם בעד המוצר – כולו, או חלקו. הדבר אפשרי, לטעמי, רק במקרים חריגים ביותר – כגון זה שלפנינו – שבהם תכונותיו של המוצר שנצרך בפועל (בעקבות הטעיה מצד העוסק ותוך הסתמכותו על מצג מטעה) שונות באופן מהותי מתכונותיו של המוצר שהצרכן התכוון לצרוך, עד כי מתקיים למעשה מעין "כשלון תמורה מלא". בסיטואציה כזו השבה היא, כמובן, בלתי אפשרית ועל אף זאת הצרכן יהיה זכאי לפיצוי בגין מחיר המוצר. הדבר דומה למקרה שבו מי שרכש רכב פגום, למשל, מבלי שהמוכר גילה לו את דבר הפגם עשה תאונת דרכים ברכב בשל הפגם והרכב ניזוק total loss. הרוכש יוכל עדיין לבטל את העיסקה ולתבוע מהמוכר שהטעה אותו כי יחזיר לו את מלוא התמורה, אף שאין בידו להשיב למוכר את הרכב. השוו: דניאל פרידמן ונילי כהן חוזים כרך ד' עמ' 642-643 (תשע"א-2011) ועיינו גם: ע"א 607/83 אהרן נ' קרסנטי, פ"ד מב(1) 397 (1988)."

83. נזק ממוני – פיצוי חלקי (גם לאלו שלא הסתמכו על המצג המטעה): נזק ממוני נוסף שנגרם לאור הפער בין המצג לגבי תכונת המוצר לתכונות המוצר בפועל נזכר אף הוא בהלכת פרינר, שם קבע ביהמ"ש העליון כי יש להצדיק פיצוי חלקי בגין המוצר אף למי שלא הסתמך על המצג המטעה [סעיף 48]:

"כהשלמה לקביעות הנ"ל, ומבלי לטעת מסמרות בדבר, אני מוצא לנכון להפנות כאן גם לדברים הבאים, מתוך מאמרו של פרוקצ'יה וקלמנט, המאירים פן נוסף של הנזק הממוני הנובע מקיומה של "הטעה צרכנית" במקרה קרוב לזה שבענייננו (המתקיים, לגישתם, אף ללא הסתמכות של הצרכנים על מצג-השווא) שעשויים להצדיק פיצוי חלקי בגין המחיר. וכך הם כותבים:

"...מצגי-שווא בתחום הצרכני מיועדים להציג את העסקה באור חיובי יותר מנקודת-מבטו של הצרכן מכפי שהיא בפועל. המציג מבקש להגדיל את הביקוש למוצר, ולכך נלווית בדרך-כלל גם עלייה במחירו. עליית המחיר הינה "נזק" שנגרם לצרכן באופן סיבתי עקב המצג. נזק זה נגרם לא רק לצרכנים שהסתמכו, אלא לצרכנים כולם: גם צרכן שהחלטתו לרכוש לא נבעה ממצג-השווא, ועל-כן הוא לא הסתמך עליו, סבל בכל-זאת נזק אם שילם בעבורו מחיר העולה על זה שהיה משלם אלמלא המצג; ובאופן דומה, גם צרכן שלא נחשף כלל למצג, ולכן לא הסתמך על האמור בו, סבל נזק אם שילם בגינו מחיר גבוה יותר."

84. אין מדובר בפלפול משפטי גרידא, כי אם בהלכה המשקפת באופן הנכון ביותר את הסיטואציה במקרה דנן ואשר מהווה לבוש משפטי מדויק לנסיבות האמורות לעיל – והרי ברור כי בהיעדר אישור כשרות הביקוש למוצר היה יורד באופן דרמטי, וממילא היה וודאי יורד מחירו. לפיכך, גם מי שלא הסתמך על המצג המטעה נפגע מעליית המחיר שנבעה ממנו.

85. ודוק, הלכה זו אף התקבלה בשורה ארוכה של החלטות שיפוטיות. כך, לדוגמא, בעניין ת"צ (מחוזי מרכז) 13190-03-13 אילנית סבח נ' סודות המזרח בע"מ (כב' השופט גרוסקופף) (09.03.2017), פס' 41:

"עצם העובדה שהמשיבות ערכו מסעות פרסום, והשקיעו בכך ממון רב, מחייבת את המסקנה כי המשיבות עצמן סבורות כי מסעות הפרסום משפיעות על הצרכנים לרכוש את מוצריהם. אם כך הם פני הדברים, אין לאפשר למי שמפרסם לטעון כי הפרסום המטעה לא השפיע."

[ר' גם ת"צ (מחוזי מרכז) 20933-01-14 בת שבע פילו נ' הום סקינוביישנס בע"מ (20.11.2017), פס' 34]

86. נזק שאינו ממוני: עיקר נזקיהם של חברי הקבוצה הינם בלתי ממוניים בשל רגשות גועל, מיאוס, כעס, עגמת נפש, פגיעה וזלזול בהשקפת עולמם ובאמונתם, שנגרמו להם בשל מעשיהן הקלוקלים של המשיבות. על עובדת היות מצג מטעה על פי דין בכשרות מקרה מובהק לפגיעה באוטונומיה עמדה כב' השופטת פרוקצ'יה בעניין תנובה [פסקה 15]:

"הרי אין פגיעה באוטונומיה של הפרט הכרוכה בפגיעה באמונתו ובמרקם ערכיו והשקפת עולמו של אדם, כפי שמתבטא למשל באשר לצריכת מזון כשר כפגיעה בזכות הצרכן להניח כי מוצר מזון כלשהו שהוא צורך מכיל יסודות נתונים ולא אחרים, במצב שבו אין לו מראש העדפה מוגדרת לצריכת מוצר מזון בעל מאפיינים מסוימים, ומקום שאין במרכיבי המוצר הנתונים כדי להזיק. יש הבדל של מהות, מידה ומשקל בין דרכי המימוש של האוטונומיה של הפרט ממקרה למקרה. העניין שלפנינו אינו נופל בגדר אותן קטגוריות מקרים שבהם הטעה או טעות לגבי מרכיבו של מוצר עלולים לגרום לצרכן פגיעה רגשית ממשית שמקורה במחויבות לערכים, להשקפות או בהעדפה מיוחדת למטרה מוגדרת"

“אין זה מסוג המקרים שבהם הנזק – בין רכושי ובין לא רכושי – הוא כה ברור על פניו עד כי לא יכול להיות ספק שציבור צרכנים גדול מאוחד באינטרס משותף להעמיד למבחן משפטי מעשה הפרה בתחום הצרכנות. ודאות כזו הייתה קיימת אילו דובר למשל במכירת מוצר בלתי כשר בתורת מוצר כשר, או מכירת מוצר בעל שיעור שומן גבוה בתורת מוצר דל-שומן.”

88. כך ר' לעניין זה דבריו הנאים של בית המשפט העליון בעניין פרינר בנוגע לתוקפו ולחומרתו של מצג מטעה בנוגע לכשרות, הנמנה, כך על פי ביהמ"ש העליון, על אותם מקרים בהם ההטעה היא בעניין בעלת חשיבות מיוחדת [פסקה 57]:

“המקרה שלפנינו – שונה. ענייננו נמנה, לגיشتי על אותם מצבים קיצוניים, שבהם ההטעה לגבי מרכיביו של מוצר מזון, ובפרט בעיתוי שבו היא נעשתה, היא בעלת חשיבות מיוחדת לצרכן, בשל העדפות הנובעות מאמונה דתית, ממסורת, או מתפיסה הלכתית מקובלת. הפגיעה הנטענת באוטונומיה של הצרכנים שומרי הכשרות לפסח, משותפת, ברמת סבירות של וודאות קרובה, למרבית חברי הקבוצה הנטענת, אם לא לכולם [...] מצג זה פגע ביכולתם של חברי הקבוצה שבשמה הוגשה התובענה לעשות בחירה מושכלת בין מוצרים דומים, בהתאם להעדפות הצריכה שלהם, המבוססות על ערכי-דת, אידיאולוגיה והשקפות עולם – והעיקר: העמיד את הצרכנים בסיטואציה שבה הם הכניסו לגופם מוצר מזון, שתכונותיו שונות באופן מהותי מכפי שנחזה, באופן שמנוגד להעדפותיהם האישיות המבוססות על ערכי-דת, אמונה, מסורת, או תפיסות עולם אידיאולוגיות”

89. לא זו אף זו, בפסק הדין בעניין פרינר מתייחס ביהמ"ש העליון בהרחבה לסוגיה שעניינה נזקים לא ממוניים בגין פגיעה באוטונומיה של הצרכן במסגרת תובענה ייצוגית, תוך שהוא מציין את עמדת הפסיקה לפיה, כאשר “הפגיעה באוטונומיה” מוסבת לשלילת כוח הבחירה בלבד, והתחושות השליליות שנלוות אליה הן: שוליות, חלשות בעוצמתן, ולא משמעותיות, אין מקום להכיר ב”פגיעה באוטונומיה” שמקורה בשלילת כוח הבחירה של הצרכן כנזק בר-פיצוי מבלי שנלווה אליה “דבר מה נוסף”. עם זאת, מוסיף וקובע ביהמ"ש העליון (כב' השופט מלצר) כי ביחס לאותם צרכנים שצרכו (אכלו) בפועל את המוצר בניגוד לתפיסת עולמם הדתית אין קושי להכיר בכך כפגיעה באוטונומיה שלהם. ראו לעניין זה דברי ביהמ"ש [פסקה 46]:

“כפי שציינתי לעיל, לטעמי, עיקר הפגיעה באוטונומיה במקרים מהסוג שבפנינו (כשמדובר במוצר צריכה, שקיימים לו תחליפים דומים בשוק) – איננה מצויה בשלילת כוח הבחירה של הצרכן ברכישת המוצר, אלא בכך שלנוכח ההטעה, או אי-הגילוי מצד העוסק – הצרכן עשה במוצר שימוש, שאלמלא ההטעה, או אי-הגילוי הוא היה נמנע ממנו. בענייננו: פרינר, לכאורה, הכשילה את צרכניה שומרי הכשרות לפסח (שרכשו את המוצרים, מושא התובענה), והעמידה אותם בפני סיכון של החזקה, או אכילה, בפסח, של מוצר, אשר הרבנות קבעה כי קיים לגביו “חשש חמץ”. ביחס לאותם צרכנים שצרכו (אכלו) בפועל, את המוצר, בניגוד לתפיסת עולמם, לאמונתם, לערכי-הדת, או המסורת שלהם, הרי ש”הסיכון” שבפניו העמידה אותם פרינר – התממש, ואין קושי להכיר בכך כפגיעה באוטונומיה שלהם”

90. מבלי לגרוע מהאמור לעיל, חשוב לזכור כי במסגרת בקשה לאישור תובענה כייצוגית אין חובה לכמת את הנזק ולהציגו במדויק. ראו לעניין זה בש"א 12904/00 שגיב נ' בנק לאומי (פורסם בנבו).

91. הנזק האישי של המבקש עומד על 1019.9 ₪ לפי החישוב הבא: 19.9 ש"ח הנזק הממוני בגין עלות רכישת המוצר; 1,000 ₪ בגין הנזק הלא ממוני של פגיעה באוטונומיה.

92. הערכת הנזק לחברי הקבוצה בשלב זה הינה בעייתית הואיל ובידי המבקש חסרים נתונים המצויים בידי המשיבות. כמו-כן הערכת הנזק מותנית: הן בנתון כמותי אודות מספר המוצרים נשוא בקשת האישור שנמכרו בתקופה הרלוונטית; הן בנתונים האם בעיית הכשרות בשל השימוש בשרוול המכיל נבלות וטרפות נגעה למוצרים נוספים פרט לנקנקיות מרגז; הן ביחס למשך ההפרה; הן בנתון סטטיסטי בנוגע לכמות הצרכנים המקפידים על נושא הכשרות; הן בכימות ראש הנזק שאינו ממוני בגין פגיעה באוטונומיה. יחד עם זאת, הנזק המצרפי לחברי הקבוצה מוערך, במלוא הזהירות המתבקשת בסך של כ-5.75 מיליון ₪ לפי הפירוט הבא:

נזק כולל	נזק ממוני שאינו ממוני (1,000 ₪ ליח')	נזק ממוני חלקי (10 ₪ ליחידה) לאלו שלא הסתמכו	נזק ממוני (19.9 ₪ ליחידה)	כמות צרכנים המקפידים על כשרות (75%)	כמות מכירות של המוצרים
5,755,688	5,625,000	18,750	111,938	5,625	7,500

93. יודגש, כי הערכה זו הינה מינימליסטית: הן משום שהיא מניחה כמות מכירות נמוכה; והן משום שהיא מניחה שצרכן בודד אכל את כל המוצר במלואו, בעוד שההנחה הסבירה היא כי ממוצר מסוים אכלו מספר בני משפחה (כפי שארע אצל המבקש) ו/או קרובים, שלכל אחד מהם נגרם נזק בנפרד.

94. המבקש שומר, אפוא, לעצמו את הזכות לתקן את שיעור הנזק עת יתקבלו נתוני האמת מן המשיבות.

95. במידה ויתעוררו קשיים באיתור חלק מחברי הקבוצה (מה שסביר מאוד להניח בשים לב לסכום הנזק ולקושי עצמו באיתור חברי הקבוצה) ניתן יהיה ליישם את עקרונות הפיצוי 'לטובת הציבור', כאמור בסעי' 20(ג) לחוק תובענות ייצוגיות:

"מצא בית המשפט כי פיצוי כספי לחברי הקבוצה, כולם או חלקם, אינו מעשי בנסיבות הענין, בין משום שלא ניתן לזהותם ולבצע את התשלום בעלות סבירה ובין מסיבה אחרת, רשאי הוא להורות על מתן כל סעד אחר לטובת הקבוצה, כולה או חלקה, או לטובת הציבור, כפי שימצא לנכון בנסיבות הענין"

96. כמו-כן, בנסיבות העניין, ייתכן כי חישוב סך הנזק הכולל שנגרם לחברי הקבוצה יכולה וייעשה באמצעות כלים סטטיסטיים ו/או בדרך של אומדנא, כפי שנקבע, למשל, בבית המשפט העליון בע"א 345/03 רייכרט נ' יורשי המנוח משה שמש ז"ל (פורסם בנבו) (7.6.07):

"קיימים דרכים נוספות לקביעת הפיצוי המבוססות על קביעת סכום הנזק הכולל שנגרם לקבוצה כולה באמצעות שיטות שונות שפורטו לעיל. לבסוף, במקרים בהם לא ניתן לחשב את הנזק (אף שאין חולק כי נגרם), קיימת אפשרות לקבוע את סכום הפיצוי גם על דרך האומדנא"

ה.2: צו הצהרתי וצו עשה

97. בית המשפט הנכבד מתבקש בזאת ליתן **צו הצהרתי** ולפיו פעלו המשיבות בניגוד להוראות הדין: בכך שהציגו באופן מטעה את המוצר ככשר ועל אף שלא ניתנה לו תעודת הכשר/אישור כשרות מאת הרבנות הראשית לישראל, ועל אף שהוא אינו כשר על פי דין תורה.

98. כן מתבקש בית המשפט הנכבד ליתן **צו עשה** המורה למשיבות למלא אחר הוראות הדין ולהסיר לאלתר את המוצר ממדפיהן בחנויות הקמעונאות השונות, ובמקביל להקים מערך פיקוח ובקרה הולם שיוודא כי מקרים כגון אלה לא יישנו, וכי המידע המתואר באריזות המוצרים ו/או במצגים שונים אחרים בחנויותיהן במוצרים אותן הן משווקת עולה בקנה אחד עם הוראות הדין.

99. סעדים מסוג זה, הינם אפשריים ואף ראויים בהתאם להוראות חוק תובענות ייצוגיות, כפי שנקבע, בין היתר, בת"צ (מרכז) 9386-03-09 **דני שור נ' מפעל הפיס** (17.11.2009) [פורסם בנבו] [פסקה 10]:

"צו עשה עשוי בנסיבות מסויימות לשרת את מטרות החוק לדוגמה, במקרה בו יורה בית המשפט לתקן רישום מטעה על גבי מוצר, למשל לעניין משקלו או תכולתו וכיוב'.

האם מבחינת מדיניות משפטית ראוי להכיר בעילה שהסעד המבוקש בה הוא ציווי במסגרת תובענה ייצוגית? לכאורה סעד של ציווי הוא התגלמות הסעד "הטהור" בתובענה ייצוגית אשר נועד לעשות שירות ציבורי לציבור כולו ואין עניינו - כסף [...]

ו. שכר טרחת עוה"ד והגמול למבקש

100. בהתאם להוראות סעיף 22(ב) וסעיף 23(ב) לחוק תובענות ייצוגיות, מציע המבקש, כי שכי"ט בא כוחו ייגזר באחוזים משווי הסכום המושב לחברי הקבוצה, וכי גמולו ייקבע, בין היתר, לפי העקרונות הבאים:

א. חשיבותה הרבה של התביעה באכיפת הוראות הדין בעניין הונאה בכשרות ובהתראה מפני הפרה עתידית.

ב. התועלת שתצמח לחברי הקבוצה כתוצאה מהתביעה.

ג. העבודה העצומה, ההוצאות המרובות, והעמל הרב שהשקיעו המבקש ובא כוחו בהכנתה וכתובתה של התביעה הייצוגית, ובקשת האישור המוגשת לצידה.

101. בהתאם להוראות סעיף 2 לתקנות תובענות ייצוגיות, התשי"ע-2012 מתכבד בזאת המבקש להוסיף ולציין כדלקמן:

א. מספר חברי הקבוצה המשוער עומד, בהערכה שמרנית, על כ-7,500 איש. המספר המדויק כמובן אינו ידוע בשלב זה.

ב. סך הפיצוי הכולל לחברי הקבוצה עומד, כאמור, בהערכה שמרנית, על כ-5.75 מיליון ₪.

102. מובן כי מספר מדויק של חברי הקבוצה וכן סכום הפיצוי שייפסק בסופו של דבר יהיו בהתאם לקביעת בית המשפט לאחר שמיעת הראיות בתביעה.

103. המבקש שומר לעצמו את הזכות לעדכן את הערכת הנזק והערכת מספרם של חברי הקבוצה במהלך הדיון בתובענה לגופה. המדובר אפוא בהערכה ראשונית בלבד.

104. מוצע, כי שכי"ט בא כוח של המבקש יעמוד על סך של +15% מע"מ מסכום הפיצוי שיושג לקבוצה, וכי הגמול למבקש יעמוד על כשליש מסכום זה.

ז. סוף דבר

105. הן המחוקק והן הערכאות השונות ראו **בחומרה רבה הטעיה ו/או הונאה הקשורה לענייני כשרות**: המחוקק ראה לייחד חוק מיוחד, ספציפי, העוסק אך ורק בעניין זה (חוק הונאה בכשרות); בתי המשפט השונים התייחסו **להונאה בכשרות**

כמקרה מובהק של פגיעה באוטונומיה; בית המשפט העליון הגדיר מקרה מעין זה כ-כשל תמורה מלא; ביהמ"ש העליון בעניין גיני קבע, בלשון שאין ברורה ממנה, כי **לרבנות הראשית לישראל, ורק לה, הסמכות להעניק כשרות ליצרן/מוצר** וכי – כל אלו מחדדים את חשיבותו של נושא התובענה.

106. מעיון בתנאים הייצוגיים עולה בבירור כי מכשיר התובענה הייצוגית כאילו "נתפר" למידותיה המדויקות של תובענה זו נשוא בקשת האישור:

א. היקפה הכספי הנמוך של העילה האישית אשר אינו מצדיק כלכלית פנייה לערכאה שיפוטית;

ב. התנהלותן של המשיבות המעוזות להציג במשך תקופה מצג שווא בונגע לכשרות המוצר, ועל אף שמדובר בחשש של ממש למעבר על איסורים חמורים ביותר בהלכה יהודית.

ג. היותה של התובענה נוגעת לאנשים רבים מאוד הרוכשים את המוצר.

107. כל אלו מחזקים ומחדדים את היות המקרה שבנדון מקרה "קלאסי" לניהול תובענה ייצוגית.

108. המבקש שומר על זכותו לזמן עדים ו/או לבקש גילוי ועיון במסמכים ו/או למסור שאלונים, במידת הצורך, במסגרת הדיון בבקשת האישור, כמו גם בתביעה לגופה.

109. ב"כ המבקש עיין בפנקס התובענות הייצוגיות, ולא מצא תביעה אשר עסקה בנושא שבנדון [פירוט ההליכים הייצוגיים שנוהלו כנגד המשיבות בשנים האחרונות צורף **כנספה 9** לבקשת האישור].

110. לבית המשפט הנכבד הסמכות העניינית והמקומית לדון בתביעה לאור מהותה, לאור כתובת המשיבה 1.

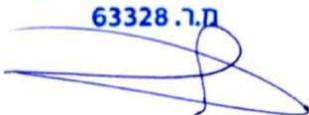
111. אשר על כן מתבקש בזאת בית המשפט הנכבד להורות כדלקמן:

ד. ליתן צווים ככל שיידרש כדי לכמת את נזקי הקבוצה ולהוכיחם;

ה. לפסוק פיצוי למבקש בגין טרחתו ובגין הסיכון הגדול שנטל על עצמו והעמל הרב הכרוך בניהול תובענה זו;

ו. להורות על תשלום שכ"ט לבא כוח המבקש, כמפורט לעיל.

חגי פרידלר, עורך דין
ת.ר. 63328

חגי פרידלר, עו"ד
'פרידלר משרד עורכי דין'
ב"כ המבקש

היום: 3 בינואר, 2020.